



РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА  
71 - 65/15  
Београд

дел.бр.            датум:



Заштитник грађана  
Zaštitnik građana



BEOGRADSKI CENTAR  
ZA LJUDSKA PRAVA

## НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА  
ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА  
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

# Извештај

о посети Центра за смештај малолетних  
странаца - Завод за васпитање омладине  
у Нишу

## МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака<sup>1</sup> прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ<sup>2</sup>, којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву<sup>3</sup>, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

<sup>1</sup> „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

<sup>2</sup> Потписан 12. децембра 2011. године.

<sup>3</sup> Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

## ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Центар за смештај малолетних странаца - Завод за васпитање омладине у Нишу
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14).
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Ненајављена посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	09. јул 2015. године
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<b>Чланови тима:</b> Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i>

## САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви службеници Завода за васпитање омладине остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ и пружили све тражене информације.

## 1. СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ

Према службеним наводима, од оснивања па до дана посете 243 малолетна странца је боравило у овом Заводу. У 2014. години 88 ових лица, а у 2015. години 51 лице. Од почетка рада Завода убедљиво највише је било смештено малолетних држављана Авганистана (152), а затим малолетних држављана Сирије (30). У 2014. години пет девојчица је било смештено у Заводу али оне нису биле држављани из ратом захваћених земаља, већ су биле држављани Црне Горе и Бугарске. У 2015. години није било девојчица смештених у Заводу.

Већина ових лица изрази намеру за тражење азила, док врло мали број њих самовољно напусти Завод. Малолетници у Заводу најчешће бораве од 7 до 20 дана.

## 2. ПОСТУПАК СМЕШТАЊА МАЛОЛЕТНИХ СТРАНАЦА У ЗАВОД

Према наводима, када полицијски службеници затекну малолетно страно лице без пратње обавештавају месно надлежни центар за социјални рад који му поставља привременог старатеља. Привремени старатељ је радник центра за социјални рад. Малолетник се затим у пратњи привременог старатеља смешта или у Завод за васпитање омладине у Нишу или у Завод за васпитање деце и омладине у Београду, у зависности од близине места где је малолетник затечен.

Према речима службеника Завода, поред напред описаног смештања страних малолетника које је уобичајено, у Завод се смештају и малолетна лица која су у поступку реадмисије. Такође, у Завод се смештају и жене са малолетном децом до издавања потврде о израженој намери за тражење азила и њиховог упућивања у центре за азил. Било је и неколико случајева када су родитељи били смештени у болници, а у то време је деци био обезбеђен смештај у Заводу.

## 3. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИМ СТРАНЦИМА У ЗАВОДУ

По смештању малолетника у Завод поставља му се нови привремени старатељ који је један од запослених службеника у Заводу.

### 3.1. КОМУНИКАЦИЈА И ПОУЧАВАЊЕ О ПРАВИМА

По пријему малолетника у Завод позивају се невладине организације које обезбеђују преводиоца за језик којим малолетник говори. Малолетник се обучава о својим правима, ситуацији у којој се налази, правилима кућног реда у Заводу и посебно о праву да тражи азил у Србији. У Заводу постоје и брошуре о праву на азил на арапском и енглеском језику. Комуникација између запослених и малолетника се обавља на енглеском језику.

### 3.2. ИСХРАНА

У Заводу постоји кухиња у којој се припрема храна за лица смештена у Заводу. Малолетници имају пет obroka дневно и исхрана је прилагођена верским убеђењима.

### 3.3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Приликом пријема малолетника у Завод не обавља се лекарски преглед. Завод нема запосленог лекара или медицинску сестру. Здравствена помоћ се пружа лицима која је затраже или уколико службеници Завода процене да је потребна. У случају потребе лица се воде у здравствену установу или се позива служба хитне помоћи.

### 3.4. АКТИВНОСТИ

Малолетним страним лицима стоје на располагању све активности које користе сви остали малолетници који су смештени у Заводу. Имају могућност коришћења компјутера и

интернета, телефона (омогућава им се позив и у иностранству), као и коришћење спортских игралишта. Према наводима службеника Завода, понекад се организују и фудбалске утакмице између страних малолетних лица и осталих малолетника смештених у Заводу. Односи између малолетних страних лица и осталих малолетника су углавном добри са повременим мањим проблемима (свађе, кошкање и слично).

### **3.5. НОВАЦ И ЛИЧНЕ СТВАРИ**

Новац и личне ствари остају код малолетника и само ако малолетник затражи чувају се код службеника Завода и враћају малолетнику по напуштању истог. Малолетним лицима се по предаји личних ствари на чување издаје потврда коју лице потписује.

### **3.6. СЛОБОДА КРЕТАЊА**

Малолетницима у Заводу није ограничена слобода кретања. Они могу слободно да се крећу у Заводу и ван њега. Уколико се приликом одласка ван Завода не јаве службенику Завода, обавештава се полиција. Малолетницима је дат кључ од зграде у којој су смештени и они сами процењују да ли ће се закључавати или неће током дана и ноћи. Малолетна страна лица се понекад закључавају услед страха од других малолетника смештених у Заводу.

## **4. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА СТРАНИМ МАЛОЛЕТНИМ СТРАНЦИМА ПРИЛИКОМ НАПУШТАЊА ЗАВОДА**

Уколико малолетник изрази намеру за тражење азила, његов привремени старатељ га води у ПУ Ниш где му се уз присуство старатеља издаје потврда о израженој намери за тражење азила. У потврди се малолетник упућује у који од центара за азил да се јави у року од 72 сата. Најчешће им се потврда издаје за центре за азил у Боговађи и Крњачи. Након тога малолетник се возилом Завода, у пратњи привременог старатеља, смешта у центар за азил.<sup>4</sup>

Када малолетници самовољно напусте Завод, службеници Завода обавештавају полицију.

У случајевима када су у Заводу смештена страна малолетна лица током поступка реадмисије, малолетници исти напуштају по одлуци Министарства унутрашњих послова (уколико га до тада самовољно не напусте). Према речима службеника Завода, привремени старатељ из Завода не учествује у поступку реадмисије и нема сазнања да ли је малолетнику у држави у коју се враћа обезбеђен одговарајући пријем.

Када су у питању случајеви када се у Завод смештају жене са децом или деца док су им родитељи у болници, они остају у Заводу до издавања потврде о израженој намери, односно до спајања са родитељима.

## **5. ЕВИДЕНЦИЈЕ У ЗАВОДУ**

У Заводу се евиденције уредно воде. За сваког малолетника се води досије. Такође, води се и матична књига у којој су садржани следећи подаци: датум, место и држава рођења, име оца и мајке, упутни орган и привремени старатељ упутног органа, датум пријема у Завод, дежурни стручни радник који је примио малолетника, привремени старатељ малолетнику из Завода, датум престанка смештаја – третмана у Заводу, место где је упућен малолетник (центар за азил), стручни радник – привремени старатељ који га је сместио у центар за азил и сва уочена запажања током боравка у Заводу.

<sup>4</sup> Службеници Завода су навели да у случају смештања већег броја малолетника проблем им представља то што Завод има само једно службено возило, у које може да се смести највише пет лица, а самим тим и само три малолетника (поред малолетника ту су возач и старатељ). У таквим ситуацијама су принуђени да позајмљују возила од других органа. А у случају да не успеју да позајме возило, код малолетника може наступити нервоза услед одлагања смештања у центар за азил.

## 6. ПРОСТОРИЈЕ

Страна малолетна лица се смештају у посебној згради Завода. У овој згради имају две собе за спавање, дневну собу и купатило. У првој соби за спавање постоје два кревета на спрат, и самим тим четири лежаја. Хигијена у првој соби, дневној соби и купатилу је задовољавајућа и опште стање у овим просторијама је пристојно. Међутим, услед поплава, друга соба у којој се налазе четири кревета на спрат са осам лежаја је у јако лошем стању и неусловна је за спавање. Према наводима службеника Завода, планира се реновирање ове собе.

Уколико би се десило да у исто време у Заводу буду смештена страна малолетна лица оба пола, девојчице би биле смештене у посебну Прихватну јединицу у коју се смештају девојчице које су побегле од куће или су бескућници.